תלמוד ירושלמי · מפרשים · תוספות הרי״ד על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי נדרים

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי נדרים

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-הריד-על-תלמוד-ירושלמי-נדרים/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
הלכה ג 4
פרק ג 9
הלכה ב 9
הלכה ה 12
פרק ה 17
הלכה ה 17
פרק י 19
הלכה ה 19

פרק ב

הלכה ג

ר' יוסי בעי שבועה שבועה לא אוכל לך ואכל כו' חייב על כל אחת ואחת נראה לפענ"ד דה"פ דהנה הר"נ ז"ל כתב בדף י"ח ע"א דנדרים הוי איסור גברא ואיסור חפצא אבל שבועות לא הוי אלא איסור גברא ולא חפצא ונראה לפענ"ד דלרוב הראשונים ז"ל אינו כן הלא המה הרמב"ם ז"ל והר"י מג"ש ז"ל והראב"ד ז"ל והרא"ש ז"ל דס"ל דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו הנ"מ לענין קרבן אבל איסורא איכא עיי' ברמב"ם ז"ל בפ"ב מה"ש ה"ט ובכ"מ ז"ל בפ"ג דנדרים ה"ח עיי"ש ואי ס"ד דשבועות לא הוי איסור חפצא כלל א"כ לא הוי שום איסור כלל במתפיס בחפצא וכן קשה מאד מ"ע דאביי ומצאתי בר"נ ז"ל בפ"ב דמס' שבועות דף כ"ב שמאריך בזה ורצה לאמר שבשביל זה לא הוי מתפיש בשבועה שום איסור משום דלא הוי איסור חפצא כלל עיי"ש דמאריך בזה וכן בדף י"ד במס' נדרים עיי"ש אבל מכל הנך מרבוותא ז"ל משמע דיש בשבועה גם איסור חפצא עיי' בראש"ז ז"ל בפ"ב דמס' שבועות שכתב בשם הראב"ד ז"ל דדרשינן נמי השבע שבועה עד שישבע בדבר המושבע והיינו מתפיס ואתרבי לבל יחל לא לקרבן עכ"ל ז"ל עיי"ש הרי ע"כ דלשיטתם ז"ל הוי שבועות ג"כ איסור חפצא וכמו שכ' הר"נ ז"ל אע"ג דנדרים הוי איסור חפצא אבל מכיון דעבר על בל יחל הוי ככל ל"ת שבתורה והוי איסור גברא ג"כ כמו כן בשבועות כיון דאסור גופי' מן החפץ ממילא החפץ אסור עליו ונפ"מ בין נדרים לשבועות הוא דבנדרים בא איסור גברא מך איסור חפץ ובשבועות בא האיסור חפצא מאיסור גברא אבל עכ"פ הוי איסור חפצא ג"כ דהא גם החפץ הזה אסור עליו ובזה ניחא טעמי' דאביי דס"ל דמתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי משום דחל האיסור גם על החפץ ודמי לכל איסורין כגון נבילה וכדומה דאסור על גברא בל"ת לאכל הנבילה כמו כן הוי גוף הנבילה דבר איסור והוי איסור הגוף על הנבילה ג"כ וכמו כך בשבועה שאסר א"ע מן החפץ הוי בהחפץ ג"כ איסור הגוף ע"כ ס"ל לאביי דמתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי ורבא ס"ל דמפיק מקרא דלאו כמוציא שבועה מפיו דמי עיי' בראש"ז ז"ל שם אבל הנ"מ לענין קרבן אבל לבל יחל לא איתמעט וע"כ ניחא הא דלא חלה שבועה אשבועה דנשבע שלא יאכל וחזר ונשבע שלא יאכל אינו חייב אלא אחת הוא משום דאין איסור חל על איסור וכן בנשבע שלא יאכל נבילה הוא משום דאין איסור חל על איסור כדאיתא בתוס' ז"ל במס' שבועות דף כ"ז ע"א ד"ה לקיים עיי"ש:

ובזה יתבאר הירושלמי בסוגיא דידן בסמוך א"ל אינו חייב אלא אחת מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאו כנבילה מכאן ואילך הו"ל כמיחל שבועות על איסורין ואין שבועות

חלין על איסרין ע"כ עיי"ש ופשיט דה"פ דכיון שהזכיר עליו שבועה הוי הככר גופי' כמו נבילה ושוב אין חל שום איסור אנבילה ואי לא היו איסור חפצא ג"כ כמו נבילה רק איסור גברא היו חל שבועה אשבועה כמו שנבאר בסמוך בע"ה אבל מכיון דהוי איסור על הככר ג"כ כמו נבילה דרכיב על הנבילה גופי' שם איסור ע"כ לא חלה שבועה על שבועה והנה ע"כ הא דלא חל איסור על איסור הנ"מ בשרכיב על החתיכה גופי' ג"כ שם איסור אבל אי על החתיכה לא רכיב שם איסור רק האיסור הוא על גברא לחוד לא שייך אין איסור חל על איסור כגון בהחורש שור וחמור והן מוקדשין כלאים בכרם דחייב על כולן דלא שייך בשום מקום לאין איסור חל על איסור הוא משום דהתם לא שייך למימר דאין איסור כלאים דחרישה חל על איסור כלאים בכרם ועל איסור עבודה בקדשים דהא אין האיסור רכיב על השור אלא על הגברא בהמלאכה לבד ואימתי שייך אין אחע"א הנ"מ שרכיב האיסור על החתיכה אמרינן דלא חל עליו עוד איסור אחר ואפילו בב"א לא חלין על חתיכה אחת אבל אי האיסור הוא רק על הפועל הפעולה כגון מעשה החרישה וכן ראה סלע שנפלה נטלה לפני יאוש ע"מ לגוזלה דעובר בכולן ולא אמרינן אין איסור חל על איסור משום דהתם ג"כ לא רכיב האיסור על החפץ רק על פועל הפעולה דנטילה ע"מ לגוזלה ולא שייך אאחע"א רק כשאסור מן הדבר ואיכא איסור גברא ואיסור חפצא לא חל עליו עוד איסור אבל אי אין האיסור על החפץ רק על הפועל הפעולה לא שייך אאחע"א ונקט כללא זה בידך בכל האיסורין ששייך בהם איסור גברא ואיסור חפצא דהא בכל האיסורין הוי איסור גברא ואיסור חפצא כמו נבילה וכדומה דהאיסור הוי על האדם וכמו כן הנבילה והחלב והדם הוי ג"כ איסור הגוף כמו דאמרינן קונמת קדושת הגוף נינהו כמו כן כל האיסורין ע"כ באיצטלא דמילתא אמרינן דאיסור הגוף ומפקיע מדי שיעבוד ומוכח מזה דכל איסורין דאסור על הגברא איכא נמי איסור הגוף על הנבילה וחלב ודם וע"כ שייך בזה אא"ח ע"א דכיון דאיכא על החתיכה איסור חלב ונבילה שוב לא חל עליו עוד איסור אבל בדבר שאינו חל על התתיכה גוף האיסור רק אגברא לא שייך למימר כיון דחל עליו איסור אחד לא חל אגברא עוד איסור אחר הלא על גוף האדם חל כמה איסורין ובמלאכת שבת ויוה"כ הוא ג"כ דלא חל איסור מלאכה מאיסור דקדושת יוה"כ על איסור דקדושת שבת דהא במלאכה גופיה אין כאן איסור אלא היום גרם בזה שייך אין אחע"א משא"כ בחורש כלאים ושו"ח ובבכור דהתם ליכא רק איסור גברא לחוד בזה לא שייך אאחע"א וכן בנטלה לפני יאוש ע"מ לגוזלה דהתם ליכא רק איסור גברא לחוד בלא איסור חפצא משא"כ בכל איסורין שבתורה יש בהם איסור גברא ואיסור חפצא כמו חלב ונותר ודם ופיגול והקדש וכדומה והנה בדף י"ג גרסינן

דנדרים אין חלין על דבר שאין בו ממש באומר שאינו ישן שאינו מהלך שאינו מדבר עד שאומר עיני בשינה וידי לעושיהן ורגלי להילוכא אבל שאינו מהלך שאינו מדבר לא חל רק על פעולת השינה ועל מעשה ההילוך ועל מעשה הדיבור לחוד וא"כ באומר שאינו אוכל ולא פירש ככר זו רק שאינו אוכל לא אסר על עצמו רק מעשה האכילה פעולת האכילה לחוד ולא אמרינן דנאסר באיסור חפץ כל המאכלים שבעולם ז"א כמו דלא אמרינן דנאסר כל ד' אמות בעולם על הילוכו ואמרינן דלא אסר עליו רק מעשה ההולך כמו כן נמי הכא באומר שלא יאכל לא נאסר רק הפעולה דאכילה והוי כמו שאמר שלא ילך והוי רק איסורא דגברא ולא איסור חפץ ונהי דשבועות חלין אפילו על דבר שאין בו ממש על השינה ועל ההילך ועל האכילה משום דהוי איסור גברא אבל מכיון דלא הוי איסור חפצא שפיר חל שבועה השניי' עליו ע"כ קאמר באומר שבועה שבועה שלא אוכל ולא קאמר ככר זו חלה השבועה דשני' עליו דהא אין כאן איסור גברא לחוד ובגברא לא שייך למימר דאין אאחע"א במעשה אחת כגון באוכל בב"א חלב ונבילה בלעיסא חדא לא שייך למימר למ"ד דל"ל איסור ב"א דפטור דזה פשיטא דבאוכל חלב ונבילה בב"א דחייב שתיים רק באוכל חלב ונבילה בזה שייך אאחע"א דלא חל איסור נבילה על איסור חלב דלא רמי על חתיכת חלב איסור נבילה משא"כ בגברא לא שייך אאחע"א וכן באייתי ב' שערות חייב על כל האיסורין כדכתב הרשב"א ז"ל בשם הראב"ד ז"ל במס' יבמות דף ל"ג לפיכך חשוב מליקה בב"א דכשהביא ב' שערות נתחייב בזרות ובנבילה דשתיהן חלי עליו בב"א ואע"פ שלא נמלק עוף זה עדיין מ"מ איכא נבילות טובא כו"ע יי"ש הרי בהדיא דבגברא לעולם כל האיסורין הוא בב"א וע"כ אימת לא חל שבועה על שבועה כשנשבע ב' פעמים שלא אוכל הנ"מ בשנשבע שלא יאכל ככר זו א"כ נתפס איסור חפצא גם בהככר אבל כשנשבע סתם שלא אכל א"כ לא נאסר רק אגברא פעולת האכילה ולא נתפס שום איסור על שום ככר בעולם ע"כ חל ב' שבועות עליו כמו בנטלה ע"מ לגוזלה דעובר בכולן ואין להקשות לפי דברינו דבשבועות נתפס האיסור הגוף גם על הככר א"כ מ"ט תלה נדרים אשבועה כמו שכתב הר"נ ז"ל דלהירושלמי נתפס נדרים על השבועות משום דבשבועה ליכא רק איסור גברא ובנדרים איכא תרווי' ולפי דברינו כיון דבשבועה איכא ג"כ תרווי' א"כ קשה האיך נתפס קונם אשבועה ז"א דע"כ להרמב"ם ז"ל ולהר"י מג"ש ז"ל ולהרא"ש ז"ל ולהראב"ד ז"ל הוי בשבועה אאיסור חפצא ג"כ והא דנתפס קונם אשבועה הוא משום דנתפס גם על כל איסורין על נבילה ועל כל האיסורין והוא משום דכבר כתבנו בפי' הירושלמי בה"ב שכן אדם מקדיש סוכתו לשמים וכתבנו שם שכן מקדיש לשמים בקונם את הנבילה וחלב ודם ע"כ חל הקונם גם על עצמו באיסור בל

יחל אפילו על נבילה דהא ע"כ יכול להקדיש את החלב לבד"ה ומועלין בו באכל ונהנה באכילתו וא"ל דמועלין רק על הנאה באם נהנה לחוד אבל כשאכל ונהנה מאכילתו לא חל איסור מעילה דהקדש ז"א דהא במס' מעילה דף י"ח ע"ב גמרינן כל עיקר מעילה מתרומה בג"ש ופריך אין לי אלא אוכל ונהנה כמו גבי תרומה דעיקר כתיב בתרומה איש כי יאכל קודש דאוכל ונהנה מנין הנייתו והניית חבירו כו' ת"ל מעל ריבה הרי ע"כ דעיקרו מעילה הוא באוכל ונהנה וא"כ היכי שייך למימר דלא חל איסור מעילה דהקדש אלא בנהנה ולא אכל אבל באכל ונהנה לא חל איסור דמעילה ז"א דע"כ בדבר אכילה חייב מעילה על אכילה דהא גמרינן מתרומה ובתרומה החיוב על אכילה ולא משכח"ל בתרומה מידי דבר אכילה דלא יחייב על האכילה וכמו דילפינן שליחות במעילה אע"ג דבכ"מ אין שלד"ע מ"מ במעילה חייב דילפינן מתרומה כיון דאיכא שליחות בתרומה כמו כן איכא במעילה:

והק' לי ידידי הרב ר' ברוך דוב נ"י א"כ לפ"ז קשה מאי דאמרינן גבי יש אוכל אכילה אחת חייבין עלי' משום פיגול וכו' חלב מן המוקדשין דפירש"י ז"ל דאיתוסף איסור לזרים על חלב והוא משום איסור מוסיף ול"ל איסור מוסיף הא בלא"ה אדם מקדש חלב שיש לו והשבתי לו דמשום הא לא אריא דלעולם לענין מעילה שפיר לא צריכין לאיסור מוסיף והתם מיירי לענין איסור זרות עיי"ש אבל חזר והקשה מהא דגרסינן במס' כריתות דף כ"ג כל חלב לד' לרבות אימורי קדשי קלים למעילה וקאמרינן שם בגמ' משום דס"ל א"ח ע"א וחל איסור מעילה אאיסור חלב וקשה הא בקונם בלא"ה א"ח ע"א משום דאדם מקדיש לשמים ויכול לאסור באיסור הקדש את החלב שלו וישנו בבל יחל וחל ההקדש ממילא ישנו במעילה והשבתי לו דז"א דהנ"מ במקדש לשמים את החלב דהוא במקדש לבד"ה או לקרבן עולה אבל במקדיש לקק"ל אינו יכול להקדיש את החלב לשמים דהא קק"ל ממון בעלים בחייהן ולאו משום קדושתו שהקדיש נעשו האימורין קדשי ד' לאחר זריקה עיי' ברש"י ז"ל במס' חולין דף קי"ד ד"ה מנה"מ ובמס' מעילה דף ז' ע"ב דבק"ק אין בבשר מעילה לאחר זריקה דלאחר זריקה הוי לכהנים ואין עליו רק איסור זרות ובקק"ל אין מעילה באימורין במחיים אלא לאחר זריקה הילכך הא דמועלין באימורין לאחר זריקה הוא דהזריקה עושה אותו קדשי שמים אבל הוא אינו יכול לקדש בקק"ל דאימורין לשמים לענין מעילה דלא נתקדש ע"י קדושתו האימורין דהא בחיים אין מועלין בו דלא הוי קדשי שמים מחיים והא דכ' התוס' ז"ל במס' כריתות דף כ"ג ע"ב ד"ה בולדות דבקק"ל אפילו דליכא מעילה קודם זריקה מ"מ איסורא מיהא איכא הוא ע"כ משום דכיון דעומד בע"כ להיות קדשי שמים ע"י זריקה ע"כ הוי עליו איסור דמעילה

והראי' דהא בבשר אין עליו איסור לעולם אפילו איסורא בעלמא כדמדייק בגמ' במס' מעילה דף ז' ע"ב על הבשר דאין בו מעילה הא איסורא איכא ומשני ליוצאין ורע"ה עיי"ש א"כ מוכח דע"כ בבשר ליכא איסורא כלל אפילו לאתר זריקה וע"כ הא דתנינן בשר קק"ל לפני זריקת דמים אין מועלין בהם ובאימוריהן דע"כ מדייקינן מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא עיי"ש בגמ' הוא ע"כ על האימורין אבל לא על הבשר והא דנקט בשר הוא משום דבעי למתני אימורין לפיכך תני בשר כדאיתא שם בסוגיא מתחלה משום דנסיב רישא מועלין וה"ה אפילו איסורא ליכא עיי"ש היטב בסוגיא ותמצא כן לפיכך אין לנו למימר דחל הקדש על איסורין רק בדבר שהוא בעצמו הקדש לשמים והרי בידו להקדש סוכתו לשמים כירושלמי הנ"ל אבל בהקדש הזה שאין בידו להקדישו לשמים רק נתקדש מאיליו ע"י הזריקה והזריקה מקדש להקדש זה הקדש לשמים מהיכי תיתי דיחול על איסורין אם לא דסבירא ליה דאחע"א ומהסוגיא הזאת מוכח גם כן כדברינו דע"כ כל מידי דבר אכילה דהוי קדשי ד' מועלין ע"כ על אכילתו דילפינן מתרומה דאל"כ מנ"ל להוכיח דרבי סבירא ליה דאחע"א בקדשים מהאי דחלב אימא דמועיל בחלב רק על הנאה לחוד בלא אכילה אלא ע"כ כיון דמידי דבר אכילה נתרבי למעילה ע"ה דמועלין גם על אכילה דגמרינן מתרומה כנ"ל ובזה ניחא להבין הרמב"ם ז"ל בפ"ד דשבועות ה"ט שבועה שלא אוכל ככר זו או שלא אוכל אותה כיון שאכל ממנה כזית חייב שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב עד שאכל את כולה אמר שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת ובה"י וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום וחזר ונשבע על הככר שלא יאכלנה ואכלה כולה באותו היום אינו חייב אלא אחת וכן כל כיוצא בזה שאין שבועה חלה על השבועה אבל אם נשבע על הככר שלא יאכלנה וחזר ונשבע שלא יאכל כלום או שלא יאכל ככר זו ואכלה כולה חייב שתים שבשעה שנשבע תחלה שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל כולה וכשחזר ונשבע שלא יאכל או שלא יאכל אותה משאכל ממנה כזית חייב כו' עכ"ל ז"ל עיי' בכ"מ ז"ל שבבא דרישא בה"ט ובבא דסיפא בה"י אבל אם נשבע על הככר שלא יאכלנה הוא במשנה וגמ' ומ"ש במציעתא וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום הוא נלמד מבבא דרישא ולכאורה יש לדקדק מדוע בה"י כתב וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום וחזר ונשבע על הככר שלא יאכלנה כו' כתב בדיוק שלא אוכל היום ולא כתב דבר והפוכו כמו שמסיק אבל אם נשבע על הככר שלא יאכלנה וחזר ונשבע שלא יאכל כלום מדוע לא כתב ברישא שבועה שלא יאכל כלום וחזר ונשבע על הככר שלא יאכלנה למה נקט שלא יאכל היום [ומכל שכן לפי' הראב"ד ז"ל דפירש שלא יאכלנה הוא ג"כ היום] ועל פי דברינו ניחא

דאי בנשבע שלא יאכל כלום למה לא חל השבועה שני' הא בראשונה לא חל על החפץ רק על גופו דגברא ולמה לא חל השבועה שני' שעל הככר הא ל"ל דאין איסור חל על איסור כנ"ל ע"כ מדייק שלא יאכל היום ולא אסר גוף האכילה רק היום וחל האיסור על היום ונמצא דלא חל השבועה שני' על היום הזה והוי כמו שבת ויוה"כ דגוף המלאכה אינו אסור ואינו אסור רק היום דלא חל איסור מלאכה דקדושת יוה"כ אאיסור מלאכה כקדושת שבת כנ"ל וה"נ לא חל איסור שבועה השניי' שלא יאכלנה היום הככר על השבועה הראשונה שכבר אסור עליו זה היום משא"כ בסיפא דחל שבועה שניי' נקט דנשבע על הככר שלא יאכלנה וחזר ונשבע שלא יאכל כלום כיון דחל שבועה שני' לא נצטרך עוד לדייק היום ודוק:

פרק ג

הלכה ב

רשב"ל בעי קומי רבי בא מה בא ר"ע להוסיף על דברי ב"ה כיי דתנינן תמן עד שבא ר"ע ולימד נדר שהותר מכללו הותר כולו א"ל מה אין תמן נדר שהוא צריך חקירת חכם את אמר נדר שהותר מכללו בטל כולו כאן שא"צ חקירת חכם לא כ"ש ר"י בשם ר' הילא משום נדר טעות כו'. מכאן קשה מאד לשיטת האיכא מ"ד דמובא בר"נ ז"ל דף כ"ו ע"ב ד"ה ולרבא שכתבו דאימתי בעינן משנה לרבה אבל במעמיד כולן אסורין חוץ מאביו דווקא דומיא דמתניתן שלא הי' יודע שאביו ביניהן הילכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא הי' לעולם בכלל הנדר אבל בשכולן בכלל ונשאל על אחד מהן ובמתניתן דפותחין כיון שהותר אחד מהן ע"י שאלה הותרו כולן ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל בהלכותיו שהוא ז"ל סובר דאפילו כה"ג לא אמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא במשנה כו' עיי"ש וכדעת האיכא דאמרי פסק הטור ז"ל והד"מ ז"ל והש"ק ז"ל והב"ח ז"ל פסקו שכן עיקר ולכאורה קשה מאד מירושלמי הזה דמפורש הכא דיותר אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו גבי נדר דמתניתן דידן דלא צריך חקירת חכם מהא דשבתות ויו"ט אליבא דר"ע וא"כ כיון דבעינן במתניתן דידן משנה דווקא בנדר שא"צ שאלה מכ"ש דבעינן משנה דווקא גבי נדר שצריך שאלה דהא מפורש בירושלמי הזה כיון דנדר דצריך שאלת חכם אמרינן הו"מ הו"כ כ"ש דאמרינן הו"מ הו"כ גבי נדר שא"צ שאלת חכם כמתניתן דידן וא"כ ממילא כיון דלא אמרינן הו"מ הו"כ במתניתן דידן שא"צ שאלת חכם אלא דווקא במשנה א"כ מכ"ש דלא אמרינן הו"מ הו"כ בנדר שצריך שאלה ובמתניתן דפותחין אלא דווקא במשנה וראיתי בס' בית דוד ז"ל שיגע מאד

לתרץ הקושיא הזאת ומאריך הרבה בזה בס' י"ג עיי"ש ונראה לפענ"ד לתרוצי בפשיטות דלא די שלא קשה מהירושלמי הזה על ההיא שיטה אלא אדרבה מסתעיא לה דהנה לכאורה קשה מלשון הירושלמי דגרסינן מה אם תמן נדר שהוא צריך חקירת חכם כו' כאן שא"צ חקירת חכם לא כ"ש מדוע נקט לשון חקירת חכם ולא נקט כבכל מקום היתר חכם שאלת חכם עיי' בר"פ דגרסינן שם כו"כ פעמים היתר חכם בלשון היתר חכם ולא גרסינן שם חקירת חכם ולא מצינו לשון חקירת חכם רק במשנה דף מ"ה ע"ב במס' גיטין דגרסינן שם נדר שהוא צריך חקירת חכם והתם לדיוקא נקט דכיון דהחכם צריך לעשות חקירה להתיר ומי יודע אם כשיחקור ימצא פתח חרטה ויטעון לא ידעתי אם ימצא החכם לאחר החקירה פחח חרטה והתם שייך להענין חקירת חכם אבל מאי שייכות הוא לענין הזה הו"ל למיגרס שצריך היתר חכם כמו בר"פ דידן דגרסינן כו"כ פעמים צריך היתר חכם א"צ היתר חכם עיי"ש וע"כ דהוא עיקר גדול גם בסוגיא דידן דהנה גרסינן לעיל בר"פ גבי ארבעה נדרים הללו ר"א בשם ר"ח רובה אלו א"צ היתר חכם כו' התיב איסי והרי לא מצינו פתח לנדרים אלא מיכן וא"ל שמואל כו' מתניתא פליגי על איסי אף זה יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם פתר לה כל נדרים צריכין פתח ממקום אחר ואלו פתחן בצידן וכמו שפירשנו בע"ה שם דפריך על איסי מדקתני אף זה יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם מדקתני אף משמע דד' נדרים הללו א"צ היתר חכם ומרבה אף זה כיוצא בהן ומשני פתר לה כל נדרים צריכין פתח ממקום אחר ואלו פתחן בצידן פי' הא דקתני אף זה יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם משמע דכל אלו ד' נדרים א"צ חכם פי' שאין החכם צריך לבקש פתח חרטה משום דאלו פתחן בצידן עיי"ש וע"כ ר' בא ס"ל כאיסי דארבעה נדרים הללו צריכין היתר חכם אך לא צריכין חקירת חכם ע"ז למצא פתח ע"ז דהא פתחן בצידן וע"כ אי לא הי' צריך שאלה כלל ונמצא דאביו ואחיו לא נכנס בכלל הנדר כלל וע"כ לא שייך בזה הו"מ הו"כ כיון דלא הי' כלל בתוך הנדר אבל למ"ד דצריך שאלה רק דא"צ חקירת חכם דפתחן בצידן הרי נכנס בכלל הנדר ושייך ביה הו"מ הו"כ וביה שייך יותר הו"מ הו"כ מנדר שניתר מקצת ע"י חקירה דחכם דהא נדר שא"צ חקירה מחכם ופתחן בצידן הוא יותר קרוב לנדר טעות מנדר שצריך עליו חקירה דחכם והא דהו"מ הו"כ הוא משום דחשוב נדר טעות ולפיכך כתב הר"נ ז"ל באם שניתר בחרטה מקצת לא שייך בי' הו"מ הו"כ משום דע"י פתח משוי לי' הנדר טעות משא"כ בחרטה לא משוינן לי' בנדר טעות וכיון דהו"מ הו"כ הוא משום נדר טעות ממילא בנדר שא"צ חקירה דחכם קרוב יותר לנדר טעות מנדר שצריך חקירה דחכם ולא נעשה נדר טעות רק לאחר החקירה דחכם וה"פ בירושלמי רשב"ל בעי קומי ר' בא

מה בא ר"ע להוסיף על דברי בית הלל ומה הוספה ורבותא יש בדברי ר"ע יותר מדברי ב"ה דיהא דברי ר"ע רבותא שיהא בדברי ר"ע יתרון עד שיהא דברי ב"ה מוכח מדברי ר"ע נוסף בדברי ר"ע ע"ז א"ל ר בא דס"ל בארבעה נדרים הללו צריכין היתר חכם רק דא"צ חקירה דחכם אלו פתחן בצידן דבודאי יש בדברי ר"ע דברי ב"ה ונתוסף בדברי ר"ע דמה אם תמן נדר שהוא צריך חקירת חכם את אמר נדר שבטל מקצתו בטל כולו. כאן שא"צ חקירת חכם פי' דפתחן בצידן וקרוב יותר לנדר טעות לא כ"ש דהו"מ הו"כ ומסיק ר' יוסי בשם ר"ה משום נדר טעות שאילו הייתי יודע שאבא ואחי שם לא הייתי נודר ע"כ פי' דר' יוסי בשם ר"ה מילתא אחריתי קאמר וניפרש הטעם הא דהו"מ הו"כ הוא משום לתא דנדר טעות וע"כ דווקא בפתח הוא דאמרינן הו"מ הו"כ ולא בחרטה וע"פ מה דמבואר הפי' בירושלמי בפשיטות ממילא לא קשה כלל על ההיא שיטה ז"ל דס"ל דגבי מתניתן דידן דנדרי שגגות צריכין להיות דווקא במשנה ולא במעמיד משום דלא הי' אביו בכלל הנדר מעולם אבל בשאלה ובמתניתן דפותחין אף במעמד נמי אמרינן הו"מ הו"כ הוא משום דאנן קי"ל במתניתן דידן דאביו ואחיו א"צ כלל היתר חכם וע"כ מעולם לא הי' בכלל הנדר וע"כ צריכין שיהא משנה אף בדבר הנדר של האחרונים אבל לר' בא בירושלמי דס"ל דצריך היתר חכם רק דא"צ חקירה דחכם ופתחו בצידו בודאי קיל מנדר שצריך חקירה דחכם ומשוי לי' נדר טעות ואמרינן ביה יותר הו"מ הו"כ ולפ"ז אדרבה מהירושלמי הזה הוא ראי' גדולה לשיטת הזאת דאי כ"ד דאף בשאלה ובמתניתן דנדרים צריכין נמי להיות משנה א"כ לפי מה דקי"ל דבארבעה נדרים א"צ היתר חכם ולא הי' אביו ואחיו בכלל הנדר א"כ יקשה קושית הירושלמי דמקשה רשב"ל דמה בא ר"ע להוסיף על דברי ב"ה דהא אדרבה כ"ש הוא מתניתן דפותחין ממתניתן דתאנים דמה בתאנים דאביו ואחיו לא היו בכלל הנדר כלל דא"צ היתר חכם ואעפ"כ אמרינן הו"מ הו"כ במתניתן דפותחין דצריך שאלה לחכם לא כ"ש דהו"מ הו"כ וא"כ מה בא ר"ע להוסיף על דברי ב"ה דהא לדידן ליכא לתרוצי כתירוצא דר' בא דמתניתן דתאנים הוא כ"ש ממתניתן דפותחין ונמצא דר"ע מוסיף אדרבה כיון דקי"ל דבמתניתן דתאנים א"צ היתר חכם ונמצא דאביו ואחיו לא הי' בכלל הנדר ואעפ"כ הו"מ הו"כ במתניתן דפותחין לא כ"ש ונמצא אדרבה דמתניתן דפותחין הוא כ"ש ממתניתן דתאנים וקשיא מה בא ר"ע להוסיף על דברי ב"ה א"ו דבמתניתן דתאנים צריך דווקא שיהא משנה אף בלשון הנדר שעל אחרים וע"כ כשהותר מקצתו הותר כולו משא"כ במעמד אבל במתניתן דפותחין אף במעמד ואינו משנה הלשון על שאר הימים מ"מ מותר משום הו"מ הו"כ ע"כ מוסיף ר"ע על מתניתן דבמתניתן דתאנים ע"כ צריך לשנות ובא ר"ע והוסיף במתניתן דפותחין

דא"צ לשנות אלא דהו"מ הו"כ אבל בהירושלמי לא ס"ל ר' בא במשנה במתניתן דידן דתאנים דמיירי במשנה וע"כ משני דמוסיף בחקירה דחכם ולשיטת ר' בא דמוקי דפליגי במעמד לא קשה ג"כ מה בא ר"ע להוסיף על דברי ב"ה משום דר' בא מוקי לב"ה כרי יוסי ובא ר"ע והוסיף דבמתניתן דפותחין אליבא דכו"ע הו"מ הו"כ אבל ר' בא בירושלמי דס"ל דבאלו נדרים צריכין היתר חכם אך לא חקירה דחכם משני לטעמי' ודוק:

הלכה ה

א"ר יוסי מ"ד חזקי' בשפדאן הוא אבל אם פדיין אחר פקעה מהן קדושתן מחלפי' שיטתי' דר' יוסי תמן הוא אומר פדיין אחר פקע מהן קדושתן וכא הוא אמר נישאת לאחר לא פקעה ממנה קידושין לא צורכא דלא בשנתן לה שתי פרוטות אחד מכבר ואחד לכשיגרשנה הסוגיא הזאת חמורה ועיקרה היא שנייי בפ' האומר בקידושין והמפרשים ז"ל עמלו לפרשה והנו"י ז"ל מגי' שם ומפלפל טובא ונראה לפענ"ד לפרש בפשיטות בע"ה וכן גרסינן במס' קידושין ר"ה רבה ור"י נשיאה הוין יתבין אמרין נימא חדא מילה בקידושין האומר לאשה הא לך פרוטה זו שתקדשי לי לכשאגרשיך מהו נתכון וקמון להון א"ר יוסי ולמה נתכון לא אמר ר' בא בר ממל לכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת והכא לכשתתגרש נתלית בדעת אחרת אין את בעי מקשייא הכין קשי חד בר נש הוי אזיל מקדשא חדא איתתא קדמי' חברי' ואמר לה הוי ידעה דהדין גברא דהוא אזיל מקדשתיך דעתא בישא עתיד הוא משביק לך אלא הא לך פרוטה זו שתתקדשי לי בה לכשיגרשיך מהו תמן תנינן הרי הנטיעות האלו קרבן כו' וכל הסוגיא הזאת עד גמירא וה"פ דר' יוסי קאמר דשפיר נתכון לאו מי אמר ר"ב ב"מ לכשנשתחרר כו' והכא לכשתתגרש נתלית בדעת אחרת פי' דהוי כפדאן אחרים וכן הא דאמר רבב"מ לכשנשתחררה נתלית בדעת אחרת ה"נ פי' דהוי דעת אחרת שמא לא תרצה להתקדש לו ושמא לאחר הגירושין תהי' בדעת אחרת כן פי' הרשב"א ז"ל בחידושיו במס' קידושין דף ס"ב עייי"ש דכתב וז"ל שמא תהי' אחר הגירושין בדעת אחרת וכיון שעכשיו אינה ראוי' לקבל קידושין ולאחר גירושין תהי' בדעת אחרת אין בדבריהם כלום והרשב"א ז"ל פי' כן על הא דאיתא בגמ' האומר לאשתו הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך דאינה מקודשת דנהי דבידו לגרשה בידה לגרשה בתמי' עיי"ש ומסיק דכן בשפתה נמי דכוותי' עיי"ש וקס"ד דמיירי דמקדש לאשה פנוי' לאחר שאקדשך ואגרשך דהא לא נקט האומר לאשתו אלא האומר לאשה הא לך פרוטה זו שתתקדש בו לכשאגרשך ואפילו דהכא כיון שהיא פנוי' הרי היא ראוי' לקבל קידושין מעכשיו ומה איכפית לן שתהי' בדעת אחרת עכ"ז ס"ל כיון דאשה כפדאוה אחרים דמי אינה חוזרת וקודשת ע"כ נתכון וקמון להון דזה אינו שאלה חמורה

ופשוט דאינה מקודשת אין את בעי מקשייא פי' אם תרצה למשאו שאלה בקושי הכין קשה חד בר נש אזיל לקדש' וכו' אלא הא לך פרוטה זו שתתקדשי בה לאחר שיגרשך מהו פי' בזה יש מקום לשאול דבזה י"ל דתפסי קידושין ומביא כל הסוגיא דנטיעות דע"ז אמר ר' יוסי מ"ד חזקי' בשפדאן הוא אבל אם פדאן אחר פקעה מהן קדושתן והוא שיטת ר"י דאמר דלפיכך נתכון דכשנתגרשה נתלית בדעת אחרת והוי כפדאן אחרים ואינה חוזרת וקודשת ומביא הסוגיא דנטיעות ומימרא דר' יוסי דהוא שיטת ר' יוסי הכא דנתכון דאשה כפדאוה אחרים דמי וע"כ פריך מחלפי' שיטתי' דר' יוסי תמן הוא אומר פדיין אחר פקעה מהן קדושתן לפיכך באומר לאשה הא לך פרוטה זו שתתקדשי לי בו לכשאגרשך אינה מקודשת משום דלכשתתגרש נתלית בדעת אחרת והכא אמרי' נישאת לאחר לא פקעה ממנה קידושין פי' א"כ קשה מאי דקאמר אין את בעי מקשייא הכי קשי חד בר נש אזיל לקדושי אתתא קדמי' חברי' כו' הא לך פרוטה זו שתתקדשי בה לכשיגרשך מהו דבזה יש מקום למימר דבנשאת לאחר וגירשה דלא נפקע הקידושין שלו וקשה מר' יוסי על ר' יוסי הא הכא נמי כפדאוהו אחרים דמי ואמאי לא נפקע הקידושין ומשני לא צריכה דלא בשנתן לה ב' פרוטות אחד מכבר ואחד כשיגרשנה פי' לזה דהנה כתב הר"נ ז"ל בדף ל' ובמס' קידושין דף ס"ב בשם הרשב"א ז"ל דנפשוט איבעיא דר"ה מהא דגרסינן במס' כתובות דף נ"ט שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תיקדש דקדשה וה"נ גבי נטיעות אם הי' מתנה שיחזור ויקדש לאחר שיקנה מן האחר הפודה הרי הוא קדוש חל ההקדש וכתב הר"נ ז"ל ז"א דל"ד להתם דהתם בידו להקדיש זה ההקדש גופי' עכשיו קודם המכירה אבל הכא כיון שנתקדשה לו בב"א מהשתא ועל לאחר הגירושין זה הקידושין שלאחר הגירושין לא מצי לקדש עכשיו דהא עכשיו כבר נתקדשה לו בפרוטה הראשונה והרי כבר מקודשת לו עכשיו דהא בב"א מקדש עיי"ש וע"כ לפי' הר"נ ז"ל באם לא הי' מקדש בב"א אלא הי' מקדש לאשה שתתקדשו לי לאחר שתתקדש ותתגרש והיא השתא פנוי' פשיטא דמקודשת דהוי בשדה זו שאני מוכר לך דבידו לקדשה זאת הקידושין עכשיו וכן כתב הא"מ ז"ל בס' מ' עיי"ש ומסיק דה"ה באומר לפנוי' התקדשי לי לאחר שאקדשך ואגרשך דמקודשת דדמי לשדה זו שאני מוכר לך עיי"ש:

וע"כ לפ"ז מבואר הסוגיא בע"ה על נכון דמעיקרא קס"ד דאומר לאשה הא לך פרוטה זו שתתקדשי לי בה לכשאגרשך הוא דאומר לאשה פנוי' שתתקדש לי לאחר שיקדשה ויגרשנה ע"ז אומר ר' יוסי דהוי כפדאן אחרים ואינה מקודשת ואמאי אמר גבי חד בר נש דנתקדשה כלאחר שנשאת לאחר ותתגרש דתפסי הקידושין הא זה נמי כפדאו אחרים

דמי ומשני לא צריכה דלא נותנן לה ב' פרוטות אחד מכבר ואחד לכשיגרשנה פי' לא כדקס"ד דקידשה בחד פרוטה שתתקדש לו לאחר שיקדשנה ויגרשנה ז"א דבזה תפסי קידושין ולא הי' מגחכון דהא בידו לקדשה מעכשיו אלא בנתן לה בב"א ב' פרוטות אחד שיחול עכשיו ואחד לאחר שיגרשנה [ותיבת מכבר הוא בירושלמי מתחלה כדאיתא פ"ג במס' מע"ש באומר מכבר לכשאשתה ופי' השנו"א ז"ל דהא בתחלה עיי"ש] ע"כ אינו חל משום דאין בידו לקדשה עכשיו זה הקידושין שלאחר הגירושין דהא כבר מקודשת לו בפרוטה הראשונה כיון דקידשה בב"א ואם לא הי' נחלית בדעת אחרת ולא הי' כפדיין אחרים מקודשת אפילו בב' פרוטות ונתקדשה בב"א דהא קי"ל דפדאן הוא חוזרת וקודשת גבי נטיעות כמו כן גבי קידושין אבל מכיון דניתלית בדעת אחרת ודמי לפדאן אחרים אינו חוזרת וקודשת ע"כ אינה מקודשת אבל בנתקדשה כשתנשא לאחר ונתגרשה תהא מקודשת לו א"נ כשתנשא לו ותתגרש תהא מקודשת ואינו מקדשה עכשיו פשיטא דמקודשת דבזה לא איכפת לן מה דאשה כפדאוהו אחרים דמי ומ"מ יש לתרוצי שיטת הרשב"א ז"ל דלא קשה מהאי ירושלמי משום די"ל דלשיטת הש"ס דילן סברת רשב"א ז"ל במקומה עומדת דהא אפילו כשמקדשה ב"א מ"מ הרי בידו לקדשה רק מעכשיו ואי דאז לא תתקדש רק עד הגט אבל רצונו לקדשה אפילו לאחר הגט ז"א דהא בידו לקדשה ולא יגרש אותה לעולם דהא הגירושין ברצונו תלוי אם לא ירצה לא יגרש וממילא בידו לקדשה לעולם וזהו כונתו ז"ל בתשו"ס תש"ו וז"ל ז"ל שאם בידו לקדשה לעולם אע"פ שמתנה לאחר זמן שאין ביד המקדש חיילי עכ"ל ז"ל עיי"ש וכונתו בתיבת לעולם לקדשה לעולם לתרוצי בזה קושית הר"נ ז"ל דהא אין בידו לקדש הקידושין זה שלאחר הגירושין כעת כיון שמקדשה כעת בקידושין מעכשיו ולא חיילי קידושין על קידושין ולא דמי לשדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדש דקדשה דהתם אינו מקדשה רק פ"א אבל הכא כשמקדשה ב' פעמים על מעכשיו ועל לאחר כך לא חלה קידושין השנים כיון שכבר נתקדשה עכשיו ואין בידו לקדשה עכשיו עוד אבל הרש"בא ז"ל מתרץ זאת דהא כיון שבידו לקדשה עכשיו קידושין לעולם דהא בידו שלא יגרשה ותהי' ממילא מקודשת לעולם וכ"ז ניחא לשיטת הרשב"א ז"ל דס"ל דבטענת מאיס עלי אין כופין אותו להוציא ונמצא דבידו לעולם שלא לגרשה ומביא ראי' בחידושי הרשב"א ז"ל במס' גיטין דף מ"ט ע"ב מהא דגרסינן שם כי מפקעי איהי לתקנו לי' רבנן כתובה מיניה ד"א האיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהי לי' בגיטא פרש"י ז"ל דלא יהיב לה גיטא דבידו הוא וכתב דמכאן סתירה לשיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דבאומרת מאיס עלי כייפינן לי' להוציא דמהכא מוכח דלעולם אין כופין אותו להוציא ואין אשה יכולה

להפקיע עצמה מבעלה שלא לרצונו ואפילו באומרת מאיס עלי דאל"כ לתקנו לי' רבנן כתובה מינה ומכאן תשובה להרמב"ם ז"ל דכתב דבאומרת מאיס עלי כופין אותו להוציא עיי"ש וא"כ לשיטת הרשב"א ז"ל דלעולם אין אשה יכולה להפקיע עצמה מבעלה שלא לרצוו א"כ בידו לקדשה מעכשיו קידושי עולם יגרש לה וממילא תהי' מקודשת לעולם אבל לשיטת הירושלמי בר"פ אע"פ דגרסינן שם שלא תחזור בה ופריך ויכולה היא לא כן תני האיש אינו מוציא אלא לרצונו ומשני מעיקא היא לי' משבק לה ע"כ וקשה הא אפילו כי מפקע איהו נמי לא לישבק לה דמשהי לה בגיטה ומי יכוף אותו לגרשה אלא ע"כ דלשיטת הירושלמי דמעיקא לי' בטענת מאיס עלי ומשבק לה וכן מוכח מלשון הירושלמי דלא תחזור בה ופריך ויכולה היא והתנן והאיש א"מ אלא לרצונו ומשני כו' ושביק לה מלשון שלא תחזור ופריך ויכולה היא ומשני ע"ז משמע דבאמת יכולה לחזור מעיקר הקנין קידושין שלו וכן מפרש הרמב"ם ז"ל להירושלמי וסמך ע"ז א"כ לפ"ז אין בידו לקדשה עכשיו אלעולם שאין בידו שלא לגרשה ע"כ צריך הוא לקדשה אלאחר גירושין ואין בידו לקדשה עכשיו הקידושין הזה לעולם ואנו דנין בקידושין העיקר מצד הבעל ולא מצד האשה כדכתב הר"נ ז"ל בדף ל' עיי"ש ונמצא לפ"ז לשיטת הרשב"א ז"ל דלעולם אין האשה מפקיע עצמה מבעלה שלא לרצונו ע"כ שפיר בידו עכשיו לקדשה לעולם ובידו שלא לגרשה לעולם וממילא תהי' מקודשת לעולם ולא קשה משיטת הירושלמי דמחלק בפירוש בין שמקדשה אלאחר גירושין לחוד לבין שמקדשה מעכשיו ולאחר גירושין משום דלשיטת הירושלמי יכולת ביד האשה להפקיע עצמה מבעלה ע"כ כיון שמקדשה מעכשיו שוב אין בידו לקדשה אלאחר גירושין וממילא להרמב"ם ז"ל שס"ל דיכולת ביד האשה להפקיע עצמה מבעלה ע"כ לדידי' ז"ל לא נפשיט האיבעיא דר"ה משום דאין בידו עכשיו לקדשה אלאחר גירושין כיון דכבר נתפס בה עכשיו קידושין וכשיטת הר"נ ז"ל וע"ש פי' הב"י ז"ל דלשיטת הרמב"ם ז"ל הוי ספק קידושין כשיטת הר"נ ז"ל ולאחר כותבי זאת התבוננתי שהר"נ ז"ל במס' כתובות דף ס"ד פסק ג"כ דאין כופין אותו להוציא באומרת מאיס עלי ולפ"ז חוזר סברת הרשב"א ז"ל למקומה דהא בידו לקדשה מעכשיו לעולם ובידו שלא יגרשה לעולם אך מ"מ שיטת הר"נ ז"ל לסברתי ולשיטתי קאי דהנה הר"נ ז"ל מביא היראיות שהביאו בתוס' ז"ל דבאומרת מאיס עלי אין כופין אותו לגרשה ולבסוף מביא עוד ראי' מהירושלמי הנזכר דר"פ אע"פ מעיקא לי' ומשבק לה ע"כ דאין כופין אותו לגרשה ומפרש הירושלמי דמעיקא לי' כ"כ עד שיגרש ברצונו אלמא דאין האשה יוצאה מבעלה שלא לרצונו וע"כ לפי פירושו בירושלמי ניחא ג"כ שיטתו דהא אין בידו שלא לגרשה דילמא מעיקא לי' טובא עד שיהא מוכרח לגרשה

ולא דמי לשדה זו שאני מוכר לך דבידו להקדישה לעולם ומי יכוף אותו לפדות מן הקדש ולמכור לאחר ולקנותה אח"כ ע"כ בידו להקדישה מעכשיו לעולם משא"כ בקידושין הא אין בידו לקדשה מעכשיו לעולם ולא יגרשנה הלא אין בידו שמא מעיקא לי' טובא עד שיהא מוכרח לגרשה וע"כ הקידושין שלאחר הגירושין אין בידו לקדש מעכשיו כיון שפרוטה אחת מקדשה עכשיו ולא בידו לקדש זה הקידושין שלאחר הגט עכשיו אבל הרשב"א ז"ל מפרש להירושלמי דמעיקא לי' והוא שביק לה דמעיקא לי' ויהא מחויב לגרשה בב"ד שלא לרצונו דתמאס אותו באמת ותטעון מאיס עלי ע"כ מוסף לה כדי שתחבבו וכפירושו מוכרח קצת דאל"כ מי יכריח לו לגרשה דהא אינה יכולה רק למעיק לו ולא תדור עמו אבל מדוע יגרשה דהא אפשר דמשהי לה בגיטא וא"כ שיטת הירושלמי דאשה יכולה להפקיע עצמו מבעלה שלא לרצונו אבל אנן דקי"ל כבש"ס דילן אפשר דמשהי לה בגיטא ואפילו בטענת מאיס עלי אין האשה מפקיע עצמה מבעלה א"כ בידו לקדשה מעכשיו ולא יגרשנה לעולם ולפ"ז כיון דהרמב"ם ז"ל פסק כהירושלמי דאשה יכולה להפקיע עצמה מבעלה וע"כ הרמב"ם ז"ל מפרש בירושלמי דמעיקא לי' והוא שבק לה ה"פ דשבק לה בע"כ בב"ד ולא משהי לה בגיטא דאל"כ יקשה עליו מהאי ירושלמי דהא כל הקושיות שהק' על הרמב"ם ז"ל כבר תירצו בתוס' ז"ל דף ס"ג במס' כתובות חוץ מן הקושיא מהירושלמי הנזכר דמקשה הר"נ ז"ל וע"כ דלהרמב"ם ז"ל הפי' דמעיקא לי' והוא משבק לה בב"ד א"כ דס"ל דהוי איבעיא דלא איפשיטא והוי ספק קידושין כמו שכתב הב"י ז"ל בס' מ' לשיטת הרמב"ם ז"ל. [ולא הבנתי מה שמדייק המהרי"ט ז"ל מלשון הרמב"ם ז"ל דס"ל דהוי קידושי ודאי מדכתב באחת התקדשי לי היום ובאחת לאחר שאגרשיך הר"ז מקודשת ולכשיגרשה תהי' מקודשת עד שיגרש כו' וקשה דאינו מדוקדק לשון הרמב"ם ז"ל דכתב הר"ז מקודשת דמהכ"ת נימא דאינה מקודשת כלל אלא ע"כ דס"ל דתרווי' חלין בב"א מעכשיו ולא חלו קידושין הראשונים אם לא יחולו קידושין שניים דאכתי לא גמרה למילתא דקידושין ודברי הרמב"ם ז"ל דכתב מקודשת כלומר דמקודשת מכח שתי פרוטות כדברי המקדש כלומר מהשתא חלו ב' הקידושין ולכי משכחת רווחא חיילי כשגרש אותה תהי' מקודשת מחמת קידושי שניים כו' עכ"ל ז"ל ולשיטתו ז"ל דלהרמב"ם ז"ל חיילי תרוויי' בב"א ולאחר הגירושין דמשכחת רווחא חיילי הקידושין השניים למפרע ולא הבנתי דבריו הקדושים ז"ל דמדייק מהא דכתב הרמב"ם ז"ל מקודשת פשיטא דמהכ"ת נימא דאינה מקודשת כלל אלא ע"כ דמקודשת תיכף בקידושי השניים ג"כ ז"א דאיכא למימר דאדרבה לפיכך קמ"ל דמקודשת דהא סד"א דאינה מקודשת לגמרי לע"ע כלל כמו שכתב המהרי"ט ז"ל

בעצמו דלא חלו קידושין הראשונים אם לא יחולו קידושין השניים דאכתי לא גמרה מילתא דקידושין וא"כ הא"מ דאינה נגמרה הקידושין הראשונים עד שגרש אותה דאז גמרה מילתא דקידושין ע"ז קמ"ל דמקודשת לגמרי להוציא מהך סברא דלא חלי קידושין הראשונים אם לא יחולו קידושי שניים וקמ"ל דאינו כן אלא דלא חלי בב"א ולא שייכו להדדי קידושי ראשונים לשניים וגמרה מילתא דקידושין וקמ"ל דאדרבה דלא חלי בב"א ונגמרה מילתא דקידושין ודוק:

פרק ה

הלכה ה

ואיזהו דבר של עולי בבל כו'. של אותה העיר הרמב"ם ז"ל פסק כסתמא דמתניתין הזאת ותמה הר"נ ז"ל והרמב"ן ז"ל הא אמרינן בדף מ"ו ע"ב והא בהכנ"ס דכחצר שאין בו דין חלוקה דמיא ופליגי א"כ כיון דמסקינן דבחצר שאין בו ד"ח מותר כדקי"ל כראב"י א"כ ע"כ מתניתין דלא כראב"י אלא כרבנן עיי' בר"נ ז"ל דף מ"ח ד"ה ולא והתו"ט ז"ל כתב כיון דהרמב"ם ז"ל והטור ז"ל והרא"ש ז"ל פסקו כן בודאי אי אפשר לשווינהו טועים ח"ו בדבר כזה ע"כ מתרץ שם והט"ז ז"ל ביור"ד סי' רכ"ו לא ניחא לי' בתירץ הזאת ומתרץ תירוץ אחר והלח"מ ז"ל פ"ז מה' נדרים מתרץ תירץ אחר אבל אינו מתורץ לפי' הרא"ש ז"ל גופי' דהא הרא"ש ז"ל מפרש ג"כ משום ברירה עיי"ש בזה:

ע"כ נראה לפענ"ד דהרמב"ם ז"ל והרא"ש ז"ל והטור ז"ל בנו יסודתם על גמ' מפורשת דגרסינן במס' ביצה דף ל"ט ע"ב ואי אמרת בירא דשותפין הוא אמאי מותר והתנן השותפין שנדרו הנאה זמ"ז אסורין לכנס לחצר ומשני לרחוץ הסנס והב"ע למלאות מר מדידי קממלא ומר מדידי קממלא ע"כ הרי מפורש דבלרחוץ לא שייך ברירה רק בדבר הנחלק זמ"ז דבלרחוץ אמרינן דרחוץ בכולה כמו שכ' ר"ח ז"ל עיי"ש וא"כ בהכנ"ס כיון דאינו דבר הנחלק זמ"ז הרי הוא כרחיצה ולא שייך ברירה והנה פי' הגמ' הוא כך דזה גופא מחדש הגמ' דבלרחוץ לא שייך ברירה דלכאורה קשה האיך הי' ס"ל מעיקרא דבור דבאמצע הדרך הוא עשוי לרחוץ הלא פשיטא דהי' בו גלגל למלאות ונקרא בור הקור במס' עירובין דף ק"ד עיי"ש ע"ב ועשוי בו גלגל למלאות מים לשתות וע"כ דה"פ דמקשה אי ס"ד דבירא דשותפין הוא והתנן השותפין שנדרו כו' וקס"ד דשייך ברירה ואפילו בדבר שאינו נחלק והבור הזה אפילו הי' לרחוץ הי' ג"כ כן א"כ קשה מהא דתנן השותפין שנדרו כו' דהשתא ל"ל דס"ל האי תנא כראב"י ז"א דא"כ קשה מבהכנ"ס דהא אי יש ברירה אפילו בהכנ"ס שרי כמו דפריך במס' נדרים והא בהכנ"ס דכחצר שאין

בו ד"א דמיא פי' הרא"ש ז"ל דכיון דקאמרת דבאין בו ד"א לכו"ע סמכינן אברירה א"כ נסמוך אברירה גבי בהכנ"ס ונימא דהוברר הדבר דזה המקום שעומד שם בעת הזה הוא המקום שלו וכמו כן הי' ס"ל להגמ' במס' ביצה וע"כ מקשה אי ס"ד דבירא דשותפין הוא אמאי מותר והא ע"כ האי תנא לא ס"ל כראב"י דא"כ קשה מבהכנ"ס ומתרץ הגמ' דז"א דלעולם אית לי' כראב"י והא דאסור בבהכנ"ס הוא משום דלא שייך ברירה כיון דנכנס בכל בהכנ"ס כמו הכא בבור לרחוץ ואי הכא בבור הי' ג"כ לרחוץ ה"נ בבור הי' אסור כמו בבהכנ"ס והכא במ"ע למלאות וע"כ מותר משום ברירה ע"פ סוגיא מפורשת הוא דלא שייך ברירה בלרחוץ ולא אמרינן דזה המקום שעומד כעת הוברר עבורו ז"א אלא לא שייך ברירה רק בדבר הנחלק אבל בדבר שאינו נחלק לא שייך ברירה א"כ בבהכנ"ס לא שייך ברירה כיון דאינו נחלק ורק בדבר שאי אפשר להשתמש ביחד רק בזה אח"ז זה יום וזה יום שייך שפיר דבר הנחלק דנחלקו בהימים משא"כ בדבר שמשתמשים ביחד כיון שאינו דבר הנחלק לא שייך ברירה למימר דהוברר הדבר שזה המקום שעומד בו הוא חלקו ומעיקרא דמקשה על הא דקאמר דבאין בו כ"ח ד"ה מותר משום דכיון דאי אפשר לחלק סמכינן אברירה והא בהכנ"ס דכמי שאין בו ד"א דמי ומני מתניתן הוא כמו הס"ד במס' ביצה דס"ל דאף בדבר שאינו נחלק שייך ג"כ ברירה אבל לפי המסקנא דבמס' ביצה דבדבר שאינו נחלק לא שייך ברירה א"כ בהכנ"ס נמי דאינו נחלק לא שייך ברירה וע"כ לא נוכל לסמוך על ברירה אפילו בדבר שאין בו ד"א רק בדבר שאין בו ד"א ונחלק לימים אז שייך שפיר ברירה וכ"ת כיון דלהמסקנא דבמס' ביצה אזדא לה קושית רב יוסף מבהכנ"ס א"כ נוכל לפסוק כרבה אר"ז דביש בה דין חלוקה נחלקו ובאיו בו ד"ח לד"ה מותר דסמכינן אברירה לכו"ע כיון דלא אפשר בע"א כדכתב הרא"ש ז"ל א"כ רבנן וראב"י פליגי ביש ברירה אפילו ביש בו ד"א דרבנן סבירא להו כיון דיש בו ד"א לא סמכינן אברירה וראב"י ס"ל דאפילו ביש בו ד"א נמי סמכינן אברירה א"כ הו"ל להרמב"ם ז"ל לפסוק כראב"י דפסק הגמ' כוותי' אפילו ביש בו ד"א ז"א דהא בעלמא קי"ל אין ברירה ולמה נפסק הכא כראב"י דיש ברירה הוא משום דברירה הזאת עדיפא מכל ברירות כדכתב הר"נ ז"ל וזה שייך רק באין בו ד"ח אבל ביש בו ד"א הוי כשאר ברירות וא"כ אימתי פסק ר"ה ור"א פסק הלכה כראב"י היינו דווקא משום דסבירא להו כאוקימתא דרב יוסף דנחלקו באין בו ד"א ובזה אתא שפיר מה דלכאורה יש לדקדק בלשון הגמ' א"ל רב יוסף והא בהכנ"ס דכחצר שאין בו ד"א דמי למה נקט בכהנ"ס לחוד הלא בהכנ"ס נזכר באמצע והכי גרסינן שם רחבה ובית המרחץ ובהכנ"ס והתיבה והספרים הו"ל למינקט ברישא הרחבה ולמה בחר רק בבהכנ"ס וע"פ דברינו

ניחא דכל עיקר הטעם דס"ל דבאין בו ד"א ד"ה מותר הוא כמו שכתב הרא"ש ז"ל כיון דלא אפשר בחלוקה סמכינן אברירה וקושיא דרב יוסף הוא מבהכנ"ס דא"ב ד"א ולמה לא נסמוך אברירה וקס"ד דאית לן ברירה אפילו בדבר שאינו נחלק דהוברר הדבר שזה המקום שעומד בו הוא מקומו א"כ לא מצי פריך רק משלשה מינים הראשונים מרחבה ובית המרחץ ובהכנ"ס אבל לא מספרים ותיבה דהתם פשיטא דלא שייך ברירה דהא בספרים כל אות ואות הוא של שותפות ולא שייך בו למימר דהוברר הדבר דזה התיבות שנקראים כעת הוא שלו כיון דשניהם שומעין ביחד התיבות הללו ולא דמי לבהכנ"ס דכל אחד עומד על טפח אחר משא"כ בתיבה ובספרים ואי הי' פריך מכולם משלשה מינים הראשונים הי' צריך להאריך ולהזכיר בקיצור רק אחת מהן או יזכיר הראשון כגון רחבה הא"מ דמזכיר מרישא וה"ה לאינך כדרך בכל מקום וקאי אכולהו וע"כ מזכיר האחרונה מג' מינים הראשונים למימר לך דפריך משום ברירה וע"כ קשה מכל ג' מינים עד בהכנ"ס ובהכנ"ס הוא התחום עכ"פ שיטת הרמב"ם ז"ל והרא"ש ז"ל והטור ז"ל ניחא בס"ד ודוק:

בס"ת של רבים קידש עיין בדברינו בפנים ובזה מובן סמיכת הגמ' במס' גיטין דף כ' ע"א אמר רב חסדא יכילנא למיפסלנהו ואפילו גיטא דעלמא וכל הסוגיא דמסיק דכתבו על איסורי הנאה כשר ומאי שייכות הוא להההיא סוגיא דאיירינן בה אבל משום דמעיקרא מיירי בההיא גברא דעייל לבי כנישתא שקיל ס"ת ויהיב לדביתהו וקמפלפל שם בענין מי מילון אי משום כריתות דאית בה ולכאורה קשה הא הוי ס"ת של רבים בבי כנישתא א"כ לא נתן לה מאומה ואנן בעינן ונתן א"כ ע"כ דלא בעינן ונתן רק נתינת גט הוא וע"כ סמיך ההיא סוגיא דר"ח מ"ט אילימא משום דכתיב ונתן והכא לא יהיב לה מדי דילמא נתינת גט היא ודוק:

פרק י

הלכה ה

על דעתיה דרבי אליעזר מיפר לה והן דמר ר' אבוה בשם ר' יוחנן אפילו קידושי מאה תופסין בה מי מיפר לה ויי דמר ר' יעקב בשם ר' יוחנן מייעדה לבנו קטן מי מיפר לה פי' דהנה ר"א ס"ל דהיבום מיפר לה אע"פ שאין היבמה גמורה לאישה כשם שארוסה גמורה לאישה כדאיתא בדף ע"ה ע"א אי אתה מודה שאין חייבין עלי' סקילה כנערה המאורסה מ"מ ס"ל לר"א דהיבום מיפר לה וע"כ בעי אם ר"א ס"ל כן בכל מקום דלא הוי קידושין גמורין כגון בקדושי שיור דקידושי מאה תופסין בה וכן בקידושי יעוד למ"ד דמהני בקטן

והתם נמי לא נגמרה הקידושין דאין חייבין סקילה כנערה המאורסה כדאיתא במס' קידושין דף י"ט גבי יעוד דקטן אשת איש פרט לאשת קטן ובין לפרש"י ז"ל ובין להתוס' ז"ל ע"כ דאין חייבין על קידושי יעוד לקטן סקילה דכן גרסינן שם בעי ר"ל מהו שמיעד אדם לבנו קטן בנו א"ר בנו כל דהו או דילמא בנו דומיא דידי' מה הוא גדול אף בנו נמי גדול א"ר זירא ת"ש איש פרט לקטן א"א פרט לאשת קטן ואי אמרת מיעד א"כ מצינו אישות לקטן אלא מאי אינו מיעד אמאי קממעט לי' קרא תפשוט מינה דמיעד א"ר אשי הכא ביבם בן תשע ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייתא חזי לי' מהו דתימא כיון דמדאורייתא חזי לי' וביאתו ביאה הבא עלי' מתחייב בא"א קמ"ל ע"כ ופי' התוס' ז"ל דאי לאו האי קרא דמעטי' ה"א מדאורייתא חשובה כאשתו קמ"ל שאינו קונה אותה אלא מדרבנן כדאמרינן בעלמא עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול פרש"י ז"ל והרמב"ן ז"ל דמדאורייתא קני אותה לכל מילי דיבום לבד דאינו חייב מיתה הבא עלי' מגזה"כ א"א פרט לאשת קטן אבל לבד זה קני לה לגמרי מן התורה ורק רבנן עשו אותו רק כמאמר בעלמא ורבנן הורידו מדרגתו בקנין מקנין דאורייתא לקנין דרבנן ונמצא לפרש"י ז"ל והרמב"ן ז"ל פשיטא דהא דמיעט רחמנא א"א פרט לאשת קטן הוא רק במיתה לבד אבל לענין קנין קני לה א"כ ביעוד לבנו קטן פשיטא דאפילו שקנה לה למ"ד דמיעד לבנו קטן מ"מ מיעטה רחמנא ממיתה מא"א פרט לאשת קטן וא"כ אין יעוד קטן גמורה לקטן כשם שארוסה גמורה לאשה שאין חייבין עלי' סקילה כנערה המאורסה ואפילו לשיטת התוס' ז"ל דמיעט רחמנא א"א פרט לאשת קטן דלא קנה לה כלל באוקימתא דרב אשי מ"מ ביעוד למ"ד דקנה לה מודה דאין חייבין עלי' סקילה והמיעוט דא"א פרט לאשת קטן הוא רק על סקילה לחוד וכ"ת א"כ מנ"ל לרבותינו בעל התוס' ז"ל למימר דהמיעוט דא"א פרט לאשת קטן הוא למעוטי מקנין יבום לגמרי אימא נמי דלא ממעטינן לי' רק ממיתה לחוד כמו גבי יעוד ז"א כאשר נבאר בע"ה שיטת התוס' ז"ל יתבאר מעומקא עומק הענין ובזה יתורץ קושית השג"א דכתב להוכיח דקידושי קטן ע"י האב לא מהני ולא אמרינן זכין לקטן דאל"כ ל"ל לרב אשי לאוקמי ביבם ב"ט הו"ל לאוקמי' הקרא בקטן שקידש עבורו אביו מיעטו קרא דהא"מ לחייב עלה בא"א אלא ע"כ דבקטן שקידש אביו לא מהני בפשיטות עיי"ש ולפי שיטת התוס' ז"ל לא קשה כלל לאוקמי' להקרא בקטן שקידש אביו דהא"מ דתפסי קידושין ז"א דלכאורה צ"ב להבין שיטת התוס' ז"ל דלמה מוקי רב אשי ביבם ב"ט הא כיון דלפירוש התוס' ז"ל קמ"ל הקרא דא"א פרט לאשת קטן דלא תפסי קנין כלל משום דהא"מ דתפסי' הקנין ביבום וע"כ קמ"ל דלא תפסי הקנין כלל א"כ ל"ל לאוקמי' ביבם הא יש לו לדחות הא דפריך ובעי למיפשט דמיעד דאי אינו מיעד

אמאי מיעטו קרא תפשוט מיני' דמיעד יש לו לאוקמי' דלעולם אינו מיעד ואי אמאי מיעטו קרא הוא משום דהא"מ דמיעד כמו דמיבעיא לן בנו א"ר בנו כ"ד ע"כ קמ"ל קרא דא"א פרט לא"ק דלא מיעד כלל וא"כ ליכא למיפשט מיני' דמיעד ול"ל לאוקמי' הקרא ביבום ב"ט בשלמא לשיטת רש"י ז"ל והרמב"ן ז"ל ניחא כיון דהמיעוט דא"א פרט לא"ק הוא למעוטי ממיתה לחוד א"כ אי מוקמינן לי' על יעוד א"כ הי' תפשוט מיני' דמיעד א"כ ע"כ צריך לאוקמי' הקרא על יבום ב"ט אבל לשיטת התוס' ז"ל דהמיעוט דא"א פרט לא"ק היא הוא דלא קני כלל א"כ קשה ל"ל לאוקמי' ביבום לאשמועינן דלא קני כלל משום דהי' הא"מ דקני הא כמו כן יש לאוקמי' ביעוד קטן ולא תפשוט מיניה דמיעד משום דהקרא קמ"ל דלא קני כלל משום דהי' הא"מ דיעוד דקטן מהני משום בנו א"ר בנו כ"ד וזהו קושיא גדולה דצריך ביאור ע"כ נראה לפענ"ד דה"פ לשיטת התוס' ז"ל דהנה ר"ז פשיט קרא דא"א פרט לא"ק ואי אמרת מיעד א"כ מצינו אישות לקטן והוא דס"ל דע"כ דאין לחלק בין תפיסת הקנין לחיוב סקילה דאי נתפס הקידושין ע"כ דיש עלה חיוב סקילה דא"א ול"ל דהקידושין נתפס הכתוב ממעטו מסקילה ז"א והנה באמת מצד הסברא ל"ל דיהא חיוב מיתה ע"י מעשה קידושי קטן רק דקרא מרבה בב"ט בעריות דנסקלו על ידו ע"י ביאה ואי לאו האי קרא הא"מ דלא חשובה ביאת קטן לביאת ערוה ורק רחמנא רבי' דביאת קטן ב"ט חשוב ביאה בעריות והוי ביאת ערוה על ידו אבל קידושי קטן דחשיבי ערוה דא"א על ידו אין שום סברא לזה א"כ ממילא כיון דאיסור דחיוב א"א ותפיסת קידושין גבי אשת קטן קשורים זב"ז אליבא דר"ז דאיכא תפיסת קידושין בלא חיובא דא"א לפי זה אין שום מקום כלל להאיבעיא די"ל דפשיטא דמסברא בנו דומיא דידי' וא"כ אדרבה ע"י סברת ר"ז מוכח מהך קרא דמיעד א"כ פריך הגמ' על ר"ז דלדידך דילפת דאין מיעד מהאי קרא דא"א פרט לא"ק וס"ל דתפיסת קידושין וחיובא דא"א קשורים זב"ז א"כ אדרבה תיפשוט מהאי קרא דמיעד דאלא מאי אינו מיעד אמאי מיעוטי קרא דל"ל דלאפוקי מהא"מ דלא תימא דמיעד דבנו א"ר בנו כ"ד ז"א כן דקשור בו חיובא דא"א ופשיטא דע"י קידושי קטן לא נעשה חיוב ערוה א"כ ממילא פשיטא דלא נתפס הקידושי יעוד ואנא אמינא ותסברא דבנו דומיא דידי' מה הוא גדול כו' וא"כ קשה אמאי מיעטי קרא דמהכ"ת נימא דע"י קידושי קטן יהא ערוה דא"א לענין חיוב אלא ע"כ אדרבה הקרא אתא לאורי לן לאימעטו ממיתה לחוד כדי למשמע לן אבל תפיסת קידושין יש בה וצריכה גט וא"כ הא"מ דחייב מיתה דתלי זב"ז ע"כ קמ"ל דאינו חייב מיתה בשלמא בלא פשיטת ר"ז שפיר יש למיבעיא לן דמיעד לבנו קטן בנו כ"ד ולא קשור בזה חיוב ערוה דא"א ע"י קידושי קטן אבל לר"ז דס"ל דקשור זב"ז א"כ

ע"כ פשיטא דלא תפסי קידושי יעוד גבי קטן וע"כ בנו דומיא דידי' וא"כ אמאי מיעטו הקרא ול"ל קרא לזה אלא ע"כ אדרבה לגלות לן דמיעד ובא הכתוב להוציאו מן חיוב ערוה ע"ז בא רב אשי ואמר דלעולם כר"ז דקשור זב"ז ומ"מ ליכא למיפשט דמיעד דאל"כ אמאי צריך קרא למעטו ממיתה פשיטא בלא קרא דלא משכח"ל ערוה גבי קידושי קטן ז"א דהקרא אתא על יבום ב"ט שבא על יבמתו ע"י ביאה ובזה סד"א כיון דמדאורייתא חזי לי' וביאתו ביאה גבי עריות דנתרבי' לענין ביאה דעושה ערוה א"כ הא"מ דקני לה וחייב נמי משום ערוה דא"א ע"כ צריך קרא למעט דלא קני לה כלל ולעולם לא מצינן למיפשט דמיעד דאל"כ אמאי מיעטו קרא דהקרא לא צריך למעט על קידושין רק על ביאה דקטן וא"כ ע"כ דאינו מיעד דקשורים זב"ז ואי אמרת מיעד א"כ מצינו אישות לקטן ושאל הגמ' מאי הוי עלה אם כרב אשי וכר"ז או כפי דיחוי הגמ' דתפשוט דמיעד ואף דלא מצינו למיפשט משום דמקרא אין ראי' דיש לאוקמי' ביבם כרב אשי אבל מ"מ הסברא דיש לומר דלא כר"ז ואינו קשור זב"ז ויש לומר דמיעד ואין אישות לקטן ולא תלי אישות דקטן בחיוב דערוה בתפיסת הקידושין וע"כ האיבעיא במקומה עומדת ופשיט לי' מר"א אר"י כו' ונמצא דבעל האיבעיא דר"ל דמיבעיא לי' יעוד בקטן ס"ל דלא קשורין זב"ז ורק ר"ז ס"ל דקשורין זב"ז ופשיט האיבעיא ופריך הגמ' דלדידך דקשורין זב"ז אדרבה תפשוט מאידך גיסא ע"ז בא רב אשי לתרץ לר"ז דלא תפשוט לאידך גיסא רק להך גיסא דס"ל לר"ז דאי אמרת מיעד א"כ מצינו אישות לקטן אבל למ"ד דס"ל דיש יעוד בקטן ע"כ דס"ל דאינן קשורין זב"ז ואפילו דנתפס קידושי קטן ע"י יעוד מ"מ אין אישות לקטן ופטור ממיתה ועפ"ז יתורץ קושייתינו וכן יש לתרץ קושית התוס' ז"ל בדף י' ע"א דמקשין על פרש"י ז"ל דמפרש וחייבין משום א"א פרש"י ז"ל דבקיבל בה אבי' קידושין ומקשין בתוס' ז"ל ה"א ל"ל למיתני הא הוי בכלל הסיפא ואם בא עלי' אחד מכל עריות כו' אבל לפי זה ניחא דהא קידושין מביאה גבי קטן חלוקין זמ"ז דריבה התורה קטנה בת ג' שנים לביאה דחשובה ביאה לענין הכל לענין עריות וא"כ אם בא עלי' אחי' פשיטא דהוי בא על הערוה והערוה בא שלא ע"י קידושין רק אנו דנין על הביאה אם חשיב ביאה ע"ז ריבה הכתוב תינוקות בת ג' שנים לביאה אבל לענין ערוה דא"א דבא ע"י קודושין דנהי דהביאה הוי ביאה אבל כל עיקר דהוי ערוה היא שלא ע"י ביאה והיכן נתרבה האי ערוה והא"מ דהוי כמו אשת קטן ע"י קידושין דלא הוי אשת קטן וקטנה ערוה ע"י קידושין ע"כ קמ"ל התנא דכיון דבקטנה אבי' מקבל קידושי' ולא היא והאב מקדשה ולא חשוב קידושי קטן רק בקטן דהקידושין תלוין בו ביעוד או בקטן שקידש אבי' מטעם זכין לאדם אבל הקידושין הוא על שם הקטן משא"כ בקטנה דהקידושין הוא

על שם אבי' דהאב הוא בע"ד דהקידושין והאב מקדשה בע"כ והוא הבע"ד דקידושין ולפיכך נקט התנא וחייבין עלי' משום א"א ולא נכלל בהסיפא דואם בא עלי' אחד מכל העריות משום דבר והיפוכו מסיפא מקטן דבקטן ב"ט הוא ג"כ דאם בא על כל עריות מומתין על ידו ועל אשתו אין חייבין משום א"א ע"י קידושין זולת ע"י ביאתו ביבמה לשיטת רש"י ז"ל והרמב"ן ז"ל אבל קידושיו אינו עושה א"א אבל בקטנה משכח"ל גם א"א ע"י קידושין משא"כ בקטן דלא שייך א"א ע"י קידושין אפילו למ"ד דמיעד לבנו קטן נמי אין חייבין עלי' סקילה כנערה המאורסה:

ועפ"ז יתורץ קושית השג"א ז"ל דלמה לא מוקי ר"א בקטן שקידש אשה עבורו כנ"ל אבל לפי דברינו ניחא דכל קושית השג"א ז"ל הוא לשיטת רש"י ז"ל והרמב"ן ז"ל דלוקמי' בקטן שקידש לי' אביו דמיעטו רחמנא ממיתה אבל לפי דברינו ניחא דלשיטת רש"י ז"ל והרמב"ן ז"ל רב אשי מדחי לסברא ר"ז דס"ל דקשורין זב"ז ואין למיפשט האיבעיא דרשב"ל מן א"א פרט לאשת קטן דא"א מיעד א"כ מצינו אישות לקטן דא"א דא"ל דאע"ג דמיעד מ"מ אין אישות לקטן למיתה דהא ביבם ב"ט אע"ג דקני לי' מ"מ מיעט רחמנא ממיתה אבל אי הי' מוקמי' לקטן שקידש לי' אביו ע"כ הי' מוכרח כסברת ר"ז דתלי זב"ז דהא ר"ז ס"ל דאי אמרת מיעד א"כ מצינו אישות לקטן דלא משכח"ל זה בל"ז וע"ז פריך ואלא מאי אינו מיעד אמאי ממעט לי' קרא לסברת ר"ז דתני זב"ז א"כ אמאי ממעט לי' קרא דל"ל דקמ"ל דאינו מיעד דהי' הא"מ דמיעד וחייב ממילא מיתה ע"כ קמ"ל דאינו חייב מיתה וממילא אינו מיעד ז"א דל"ל קרא בזה פשיטא בלא קרא דמסתברא בנו דומיא דידי' כיון דלר"ז תלי זב"ז וזה אין סברא שיתחייב מיתה ע"י קידושי קטן כנ"ל אלא ע"כ אתא קרא לאשמועינן דאדרבה מיעד ע"כ ממעט לי' קרא ממיתה לאשמועינן דמיעד וא"כ אם הי' מדחה רב אשי דמיירי קרא בקידושי קטן ע"י אביו הא ג"ז פשיטא דאינו חייב מיתה ע"י קידושי קטן וא"כ מאי קמ"ל קרא ע"כ דקמ"ל דמהני קידושי קטן דלא תימא דלא מהני משום דלא יתחייב מיתה דהא תלי זב"ז והי' העיקר הקמ"ל דמהני קידושי קטן וא"כ לפ"ז יש לומר דלפיכך לא מוקים רב אשי בקידושי קטן ע"י אביו לאו משום דבזה פשיטא שאין כאן קידושין אלא משום דבמוקי לה ביבם ב"ט אתא קרא לגופי' לאשמועינן דאין בו מיתה דסד"א דנסקל ע"י ביאת ב"ט כמו בעלמא אבל אי מוקי לי' בקטן שקידשו אביו הי' העיקר הקרא לאו לגופי' לממעטו ממיתה אלא לרבותי' לקידושין ומסתברא קאי במיתה ממעטו מיתה קאי במיתה ומרבה קידושין בתמי' כיון דאפשר למוקים לי' לקרא דקאי לגופי' למעט מיתה מהכ"ת נימא דאתא לרבות קידושין ולא שייך לקושית השג"א ז"ל דלמה לי' לרב אשי לדחוק ביבם לאוקמי' בקידושי קטן

ע"י אביו ז"א דביבם קרא לגופי' איצטריך למעטו מיתה אבל בקידושי קטן ע"י אביו לא איצטריך לגופי' אלא לדיוקא דיש קידושין ומסתברא קאי במיעוט דמיתה ממעט מיתה קאי במיעוט דמיתה ומרבה קידושין ודוק: